

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

LIBANGA 12

SISWATI LULWIMI LWEKUCALA LWEKWENGETA (FAL)

LIPHEPHA LESITSATFU (P3)

LWETI 2018

TICONDZISO TEKUMAKA

EMAMAKI: 100

Leticondziso tekumaka tinemakhasi la-11.

SIGABA A: INDZABA

UMBUTO 1

1.1 INDZABA LELANDZISAKO

Sigameko lengingeke ngasikhohlwa.

Indzaba ingafaka lamaphuzu lalandzelako:

- Indzaba ayibe nesingeniso, umtimba nesiphetfo.
- Akuvele tintfo letimenta angasikhohlwa lesigameko. Sibonelo: (kunetfwa yimvula/kushonelwa lilanga/kulahlekelwa yimali njll.)
- Akuvele kusitakala kwakhe kulesigameko.
(Naleminye imibono yebahlolwa lehambisana nesihloko yemukelekile.)

[50]

1.2 INDZABA LECHAZAKO

Kulondvolota emanti.

Indzaba ingafaka lamaphuzu lalandzelako:

- Indzaba ayibe nesingeniso, umtimba nesiphetfo.
- Akavete tindlela letingasetjentiswa kulondvolota emanti. Sibonelo: (Kungavulwa timpompi emanti acitsekele phasi/kuvalwa kwemaphayiphi lavutako/kungasetjentiswa liphayiphi nakuwashwa imoto njll.)
- Akuvele kugcugcutela labanye ngaletindlela latisebentisile.
(Naleminye imibono yebahlolwa lehambisana nesihloko yemukelekile.)

[50]

1.3 INDZABA LEVETA LIMUVA LEMBHALI

Kube ngalalela bothishela ngabe ngaphumelela kahle kumatekuletjeni ('Matric').

Indzaba ingafaka lamaphuzu lalandzelako:

- Indzaba ayibe nesingeniso, umtimba nesiphetfo.
- Akuvele tento takhe letimbi lebekatenta. Sibonelo: (Kudoja emaklasi/kungabhali umsebenti/kulova/kungafiki ngesikhatsi esikolweni njll.)
- Akuvele imiyalo yabothishela. Sibonelo: (Kumkhutsata etifundvweni/kumlandzelela emsebentini wakhe wesikolo njll.)
- Yini lekayifundza kubo? Sibonelo: (Inhlonipho/kwenta umsebenti/kuyekela kuganga/kukhetsa bangani labakahle njll.)
- Akuvele tincomo.
(Naleminye imibono yebahlolwa lehambisana nesihloko yemukelekile.)

[50]

1.4 INDZABA LEVETA LUHLANGOTSI LUNYE/LEHLANGOTSILUNYE

Kubambisana kwemphakatsi nemaphoyisa kungaletsa kuthula lapho sihlala khona. Vuma nobe uphikise lombono.

Indzaba ingafaka lamaphuzu lalandzelako:

- Indzaba ayibe nesingeniso, umtimba nesiphetfo.
- Bahlolwa labavumelana nembono bangabhala lamaphuzu lalandzelako: Sibonelo: (Kusukumela etulu nakubikwa bugebengu/kugadza kulahleka kwemadokhethi emaphoyiseni/kubikwa kwebugebengu/kukhetfwa kwemaphoyisa emmango/kungatsengi tintfo letebiwe njll.)
- Bahlolwa labangavumelani nembono, bangabhala lamaphuzu lalandzelako: Kungetsembeki kwemaphoyisa: Sibonelo: (kulahleka kwemadokhethi/kusebentisana netigebengu/kungalandzeleli imibiko lebikiwe/kungasukumi ngekushesha uma kubikwe bugebengu njll.)
(Naleminye imibono yebahlolwa lehambisana nesihloko yemukelekile.)

[50]

1.5 INDZABA LENHLANGOTSIMBILI

Buhle nebubi bekwakha bungani.

Indzaba ingafaka lamaphuzu lalandzelako:

- Indzaba ayibe nesingeniso, umtimba nesiphetfo.

Buhle bekwakha bungani.

- Kungachazwa buhle bekwakha bungani. Sibonelo: (Kusitana ngemisebenti/kuvakashelana/kubonisana ngemphilo njll.)

Bubi bekwakha Bungani.

- Kungachazwa bubi bekwakha bungani. Sibonelo: (Kwakha bungani nebantfu lababi labadla tidzakamiva/labakhohlisanako/labantjontjako njll.)
(Naleminye imibono yebahlolwa lehambisana nesihloko yemukelekile.)

[50]

1.6 Bahlolwa batawunika tihloko letihambelana netitfombe. Letindzaba tetitfombe letilandzelako tingatsatsa nobe nguluphi luhlobo lwetindzaba kuleti: lelandzisako/lechazako/lehlangotsilunye/lenhlangotsimbili/leveta likamuva lembhali.

1.6.1 LECHAZAKO/LELANDZISAKO/LEHLANGOTSILUNYE/INDZABA LENHLANGOTSIMBILI/LEVETA LIMUVA LEMBHALI.

Indzaba ingafaka lamaphuzu lalandzelako:

- Indzaba ayibe nesingeniso, umtimba nesiphetfo.
- Bahlolwa batawunika tihloko letahlukahlukene.
- Bahlolwa bangabhala ngekubaluleka kweligaraji. Sibonelo: (kutsela imoto idizili/phethiloli/iwoyela/emanti/kuhlola umoya emavilini emoto njll.)
- Bahlolwa bangabhala ngekutfo la lusito egaraji. Sibonelo: (kubuta nangabe ulahleka/tindlu tangasese nangabe uphatsekile/kudla nangabe ulambile njll.)
(Naleminye imibono yebahlolwa lehambisana nesihloko yemukelekile.)

[50]

1.6.2 **LECHAZAKO/LELANDZISAKO/LEHLANGOTSILUNYE/INDZABA
LENHLANGOTSIMBILI/LEVETA LIMUVA LEMBHALI**

Indzaba ingafaka lamaphuzu lalandzelako:

- Indzaba ayibe nesingeniso, umtimba nesiphetfo.
- Bahlolwa batawunika tihloko letahlukahlukene.
- Bahlolwa bangacoca ngekuba munye kwemndeni; Sibonelo:
(Kuhlala ndzawonye/kudla/kucoca/kuvakasha/kubonisana njll.)
(Naleminye imibono yebahlolwa lehambisana nesitfombe
yemukelekile.)

[50]

1.6.3 **LECHAZAKO/LELANDZISAKO/LEHLANGOTSILUNYE/INDZABA
LENHLANGOTSIMBILI/LEVETA LIMUVA LEMBHALI**

Indzaba ingafaka lamaphuzu lalandzelako:

- Indzaba ayibe nesingeniso, umtimba nesiphetfo.
- Bahlolwa batawunika tihloko letahlukahlukene.
- Bahlolwa bangacoca ngalokuphatselene nekulwa/kudlala
kwetilwane, kulondvolotwa kwemvelo/kuvakashela tindzawo
tetinyamatane.
- Bangabeka nemibono yabo ngalokwenteka kulesitfombe.
(Naleminye imibono yebahlolwa lehambisana nesitfombe
yemukelekile.)

[50]

BONA IRUBHRIKI YEKUMAKA INDZABA SIGABA A.

SAMBA SESIGABA A: 50

SIGABA B: EMATHEKSTHI EMIBHALOMBIKO LEMIDZANA

UMBUTO 2

2.1 INCWADZI YEBUNGANI

SAKHIWO SENCWADZI YEBUNGANI

- Ayibe nesingeniso, umtimba nesiphetfo.
- Ayibe nelikheli linye lemhlolwa ngasesandleni sekudla.
- Akweciwe umugca.
- Akube nesibingelelo lesihambisana neluhlobo lwencwadzi ngasesandleni sesancele.
- Akweciwe umugca.
- Akube nemapharagrafu.
Sibonelo: (Kukhuluma ngelusuku lwekutsalwa/indlela lesipho lesimjabulise ngayo/kumbonga njll.)
- Akweciwe umugca kube nesivaleliso lesifanele (Ligama lemhlolwa lelingenasibongo) ekugcineni kwencwadzi, ngasesandleni sesancele.

LOKUCUKETFE YINCWADZI

- Kuphawula ngebuhle balesipho.
- Ayivete kukhombisa kubonga thishela, avete nenjabulo yakhe.
(Naleminye imibono yebahlolwa lehambisana nesihloko yemukelekile.)

[30]

2.2 UMLANDVOMUFI

Akubhalwe lamaphuzu lalandzelako:

- Awube nesingeniso, umtimba nesiphetfo.
- Ligama nesibongo sa-anti.
- Lapho ahlala khona.
- Umnyaka, lusuku lwekutsalwa nelwekushona.
- Indzawo lashonele kuyo.
- Kugula nekushona kwakhe.
- Temfundvo.
- Temsebenti.
- Labashiye emhlabeni.

[30]

2.3 I-AJENDA NEMAMINITHI EMHLANGANO

Akabe naloku lokulandzelako:

- Akafake ekhatsi lusuku, indzawo, nesikhatsi lekwhlanganwa ngaso.
- Akavete luhlobo lwemhlangano. Sibonelo: (Umhlangano wetakhamuti.)
- Akavete kuvulwa kwemhlangano.
- Akavete emavi asihlalo.
- Akavete emalunga lakhona nalangekho.
- Akavete kufundvwa kwemaminithi emhlangano lowengcile.
- Akavete lokwavuka emaminithini.
- Akavete umsebenti welusuku. Sibonelo: (Kungcola lesekukhona endzaweni yakubo/tibi lesetisakatwe tinja/liphunga lelibi leligcwele yonkhe indzawo/tifo lebasabela kutsi tingahle tiphatse bantfwana njll.)
- Akavete lokunye lokwakhulunywa ngako nangabe kukhona.
- Akavete lusuku lwemhlangano lotako.
- Akuvele kuvalwa kwemhlangano.

Emaminithi emhlangano

- Emaminithi akabhalwe ngesikhatsi lesengca nangelulwimi loluhlelekile.
- Emaminithi akasuselwe ku-ajenda leniketiwe.
- Akavete tonkhe tihlokwana letiku-ajenda.
- Umhlolwa akanabe kusinye ngasinye saletihloko.

[30]

2.4 INKHULUMO

SAKHIWO SENKHULUMO

- Sihloko: (Kukhutsatwa kwemphakatsi ngekongiswa kwemanti.)
- Kubingelela sihlalo netetsamelilwati.
- Singeniso lesetfula loko lekutawukhulunywa ngako.
- Tindzima tenkhulumo letinemaphuzu labumbene.
- Siphetho. Kusongwa onkhe emaphuzu labetfulwa enkhulumeni.
- Kubongwa sihlalo netetsamelilwati.

Lokubalulekile ngenkhulumo

- Kusetjentiswa irejista lefanele.
- Akucikelelwe kusetjentiswa kwelulwimi ngalokujulile.
- Caphela. Inkhulumo ayiphatselane nekukhutsatwa kwemphakatsi ngekongiswa kwemanti.

[30]

BONA IRUBHRIKI YEKUMAKA IMIBHALOMBIKO LEMIDZANA SIGABA B.

SAMBA SESIGABA B: 30

SIGABA C: EMATHEKSTHI LAMAFISHA EMIBHALOMBIKO/LATICUKATSILWATI

UMBUTO 3

3.1 LIKHADI LESIMEMO

Lokubalulekile ngelikhadi lesimemo.

- Akusetjentiswe inkhulumombiko.
- Alivete ligama lemcimbi.
- Bamemi nalabamenywako ababhalwe ngalokugcwele.
- Indzawo lapho umcimbi utawubanjelwa khona.
- Akuvele lusuku nesikhatsi semcimbi.
- Tembatfo.
- Imininingwane yekuchumana.

[20]

3.2 IDAYARI

Lokubalulekile ngedayari.

- Ayibe netinsuku, inyanga nemnyaka.
 - Akuvele sikhatsi salenitakwenta.
 - Akuvele emalanga aloku lokutawentiwa.
 - Akuvele imininingwane yaloko lokutawentiwa.
- Sib: (Sikhatsi sekucala/sekuphuma/indzawo/tifundvo letitawentiwa njll.)

[20]

3.3 TICONDZISO

Ticondziso atikhombise loku lokulandzelako.

Akuvetwe tintfo letitawulandzelwa batali ekuvikeleni bantfwana babo.

- Kungabavumeli bahambe ebusuku.
- Kungagibeli timoti leangatati.
- Kungatsatsi tintfo lebaphiwa bantfu labangabati.
- Kungaceli imali ebantfwini labangabati.
- Kungabatfumi ebusuku.
- Kungabatfumi khashane.
- Kungamtfumi etindzaweni letingakaphephi.
- Kungamvumeli ahambe emaphathini ebusuku.
- Kungashiyi bantfwana bodvwa endlini.
- Kungabashiyi kamakhelwane.

(Naleminye imibono yemhlolwa lehambisana nesihloko yemukelekile.)

[20]

BONA IRUBHRIKI YEKUMAKA IMIBHALOMBIKO LEMIFISHA SIGABA C.

SAMBA SESIGABA C: 20
SAMBA SAKO KONKHE: 100

CAPHELA:

- **Sebentisa irubhriki njalo nawumaka indzaba (Liphepha le-3, SIGABA A).**
- Emamaki lasukela ku-0–50 ehlukaniwe ngemazinga lasihlanu-(5) etinchazelo temakhono, (Emalengiso, Licophelo lelisetulu, Lokwenetisako, Lokusacatfuta naLokungaphumelelisi).
- Kuletimphawu taLokucuketfwe, Lulwimi neSitayela, letinchazelo temakhono letisihlanu tehlukaniwe ngekwelizinga lelisetulu ngalokubabatekako nelizinga lelisetulu ngalokungababateki, ngekweluhluka kwemamaki netinchazelo temakhono.
- Sakhiwo sona asitsintseki ngalokwehlukaniwa kwelizinga lelisetulu ngalokubabatekako nelinelizinga lelisetulu ngalokungababateki.

IRUBHRIKI YEKUHLOLA INDZABA YELULWIMI LWEKUCALA LWEKWENGETA [50 EMAMAKI]

Timphawu		Emalengiso	Licophelo lelisetulu	Lokwenetisako	Lokusilele	Lokungaphumelelisi
LOKUCUKETFE NEKUHELELA (Imphendvulo nemibono) Kuhleleka kwemibono nakulungiselelwa kubhala. Kucikelelwa kwenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo.	Lizinga lelisetulu ngalokubabatekako	28–30 -Imphendvulo lengemalengiso lababateka ngetulu kwalokulindzelekile. -Imibono ivutsiwe, inekuhlakanipha, lokukhombisa kucabanga lokujulile. -Kuhleleka kungemalengiso lababatekako, kubumbene nesingeniso, umtimba kanye nesiphetho.	22–24 -Imphendvulo lesecophelweni lelisetulu ngalokubabatekako. -Imibono ivutsiwe, iyaheha ihambisana nesihloko ngalokuphelele. -Kuhleleka kusecophelweni lelisetulu kakhulu, lokubumbene nesingeniso, umtimba nesiphetho.	16–18 -Imphendvulo leyenetisako. -Imibono ibumbene futsi ikholweka ngalokwenetisako. -Kuhleleka kubumbene nesingeniso, umtimba nesiphetho ngalokwenetisako.	10–12 -Imphendvulo lengakabumbani. -Imibono ayikacaci kantsi futsi akusiyo yekuticambela. -Buncane bufakazi bekuhleleka nekubumbana.	4–6 -Yonkhe imphendvulo iyanhlanhlatsa. -Imibono ihlangahlangene futsi iyadidana, ayikacondzi ngco. -Kunekuphindzaphindza lokungevakali. -Akukho kuhleleka nekubumbana.
30 EMAMAKI	Lizinga lelisetulu ngalokungababateki	25–27 -Imphendvulo lengemalengiso kodvwa ingenato timphawu tekubabateka. -Imibono ivutsiwe futsi ihlakaniphile. -Kuhleleka lokungemalengiso, kubumbene nesingeniso, umtimba nesiphetho.	19–21 -Imphendvulo lesecophelweni lelisetulu. -Imibono iyaheha, ihambisana nesihloko. -Kuhleleka lokusecophelweni lelisetulu lokubumbene nesingeniso, umtimba nesiphetho.	13–15 -Imphendvulo leyenetisako kodvwa kukhona lokungevakali kahle. -Imibono ibumbene, iyakholweka. -Kukhona kuhleleka lokutsite kanye nekubumbana nesingeniso, umtimba nesiphetho.	7–9 -Imphendvulo legcwele kunhlanhlatsa. -Imibono ayihlangani, iyadidana. -Abukho bufakazi bekuhleleka nekubumbana.	0–3 -Awukho namncane umzamo wekuphendvula ngesihloko. -Yonkhe imphendvulo iyanhlanhlatsa, ayemukeleki. -Akuvakali, kuhlanguhlangene.

IRUBHRIKI YEKUHLOLA INDZABA YELULWIMI LWEKUCALA LWEKWENGETA [50 EMAMAKI] (continued)

Timphawu		Emalengiso	Licophelo lelisetulu	Lokwenetisako	Lokusilele	Lokungaphumelelisi
LULWIMI, SITAYELA NEKUHLUNGWA KWEMAPHUTSA Kuhambelana kwemoya irejista, sitayela, silulumagama nenhloso nesimongcondvo. Kusetjentiswa kwelulwimi, timphawu tekufundza nekubhala, luhlelo, sipelingi. (lupelomagama)	Lizinga lelisetulu ngalokubabatekako	14–15 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama kuhambelana nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo ngemalengiso lababatekako. -Lulwimi lolunekutetsemba, lolugculisako nalolunemba ngemalengiso lababatekako. -Emasu ebugagu belulwimi asetjentiswe ngemphumelelo lenkhulu kuveta umoya nekuheha kwemphendvulo. -Esikhatsini lesinyenti kakhulu emaphutsa eluhlelo nesipelingi kute. -Kunekuticambela lokungemalengiso lasetulu kakhulu.	11–12 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama kuhambelana nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo ngelicophelo lelisetulu. -Lulwimi lusecophelweni lelisetulu kantsi nemoya uyemukeleka emphendvulweni yonkhe. -Emaphutsa eluhlelo nesipelingi akasimanyenti. -Kuticambela lokusecophelweni lelisetulu.	8–9 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama kuhambelana nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo ngalokwenetisako. -Lulwimi lusetjentiswe ngalokwenetisako kwetfula lokushiwo embhalweni. -Umoya uyenetisa. -Emasu ebugagu belulwimi asetjentisiwe kunotsisa lokucuketfwe.	5–6 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama akuhambelani nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo. -Kusetjentiswa kwelulwimi kusacatfuta. -Umoya nekukhetseka kwemagama akwemukeleki. -Silulumagama sincane kakhulu.	0–3 -Lulwimi aluvakali. -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama akuhambelani nakancane nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo. -Silulumagama sincane ngendlela yekutsi lokubhaliwe akungalandzeleki.
15 EMAMAKI	Lizinga lelisetulu ngalokungababateki	13 -Lulwimi lusetjentiswe ngemalengiso nangalokuveta umoya lokhutsatako ngemphumelelo -Esikhatsini lesinyenti emaphutsa eluhlelo nesipelingi awekho -Kuticambela kungemalengiso	10 -Lulwimi lusetjentiswe ngemphumelelo lesecopheweni lelisetulu. -Umoya uyemukeleka futsi uneligalelo lelemukelekile. -Emaphutsa eluhlelo nesipelingi ambalwa. -Icambeke kahle.	7 -Lulwimi lusetjentiswe ngalokwenetisako kodvwa ngalokungafani embhalweni wonkhe. -Imvamisa umoya wemukelekile, emasu ebugagu belulwimi asetjentiswe kancane.	4 -Lulwimi lusetjentiswe ngalokungenetisi. -Kusetjentiswa kwetinhlobo letehlukene temisho kuncane/kute. -Silulumagama sincane kakhulu.	
SAKHIWO Timphawu tetheksthi, Kutfutukiswa kwetindzima nekwakhiwa kwemisho.		5 -Sihloko sitfutukiswe ngemalengiso. -Imininingwane yetfulwe ngemalengiso. -Imisho, netindzima kwakheke ngemalengiso lababatekako.	4 -Imininingwane itfutukiswe ngalokuhlekile. -Kunekubumbana. -Imisho, netindzima kuhlekile futsi kutinhlobonhlobo.	3 -Imininingwane ihambisana nesihloko. -Imisho netindzima kwakheke kahle Indzaba iyevakala.	2 -Lamanye emaphuzu emukelekile. -Imisho netindzima kunemaphutsa. -Indzaba iyevakala noko.	0–1 -Emaphuzu ladzingekile asilele. -Imisho netindzima kunemaphutsa. -Indzaba ayinamcondvo.
5 EMAMAKI						
KWEHLUKA KWEMAMAKI		43–50	33–40	23–30	13–20	0–10

SEBENTISA IRUBHRIKI NJALO NAWUMAKA UBHALOMBIKO LOMUDE SIGABA B.**IRUBHRIKI YEKUHLOLA ITHEKSTHI YEMBALOMBIKO LOMUDZE WELULWIMI LWEKUCALA LWEKWENGETA [30 EMAMAKI]**

Timpawu	Emalengiso	Licophelo lelisetulu	Lokwenetisako	Lokusilele	Lokungaphumelelisi
LOKUCUKETFWE, KUHLELA NESAKHIWO Imphendvulo nemibono Kuhleleka kwemibono nakulungiselelwa kubhala Inhloso, tetsamelilwati, timpawu/timiso, nesimongcondvo. 18 EMAMAKI	15–18 -Imphendvulo lengemalengiso lababatekako. -Imibono ivutsiwe, inekuhlakanipha, lokukhombisa kucabanga lokujulile. -Lwati lolungemalengiso lwetimpawu teluhlobo lwetheksthi lebhawako. -Umbhalo ucondze ngco. -Lokucuketfwe kunemibono lebumbene ngemalengiso. -Yonkhe imininingwane icaciswe ngemalengiso kantsi futsi yesekela sihloko. -Sakhiwo lesifanele lesingemalengiso nalesingenamaphutsa.	11–14 -Imphendvulo lesecophelweni lelisetulu lekhombisa. -Lwati lolusecophelweni lelisetulu lweluhlobo lwetheksthi lebhawako. -Umbhalo ucondze ngco, awutsemeleti. -Lokucuketfwe kunemibono lebumbene ngelicophelo lelisetulu. -Imininingwane yetfulwe ngelicophelo lelisetulu kantsi yonkhe yesekela sihloko. -Sakhiwo lesemukelekako lesinemaphutsa langasho lutfo.	8–10 -Imphendvulo leyenetisako, lekhombisa lwati lweluhlobo lwetheksthi lebhawako. -Umbhalo awukacondzi ngco ngalokuphelele, unekutsemeleta lokutsite. -Emaphuzu alokucuketfwe abumbene ngalokwenetisako. -Leminye imininingwane iyasesekela sihloko. -Sakhiwo siyenetisa kodvwa sinemaphutsa latsite.	5–7 -Imphendvulo lecatfutako lekhombisa lwati loluncane lweluhlobo lwetheksthi lebhawako. -Umbhalo unekutsemeleta lokunyenti. -Kubumbana kwemaphuzu alokucuketfwe kuncane kakhulu. -Imbalwa imininingwane leyesekele sihloko. -Imitsetfo netimiso letibalulekile tesakhiwo setheksthi atikalanzelwa ngalokufanele. -Kunyenti lokubalulekile lokusilele.	0–4 -Imphendvulo ayikhombisi nakancane kuba nelwati lwetimpawu teluhlobo lwetheksthi lebhawako. -Inshokutsi iyanhlantlatsa, igcwele kutsemeleta lokunyenti. -Emaphuzu alokucuketfwe akakabumbani nakancane. -Imbalwa kakhulu imininingwane leyesekele sihloko. -Imitsetfo netimiso tesakhiwo setheksthi letibalulekile atikalanzelwa nakancane.
LULWIMI, SITAYELA NEKUHLUNGWA KWEMAPHUTSA Umoya, irejista, sitayela, inhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo Timiso nekusetjentiswa kwelulwimi Kukhetseka kwemagama Timpawu tekufundza nekubhala nesipelingi 12 EMAMAKI	10–12 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama kuhambelana ngemalengiso nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo. -Luhlelo alunamaphutsa kantsi futsi icambeke kahle -Esikhatsini lesinyenti akunamaphutsa.	8–9 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama kuhambelana nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo ngelicophelo lelisetulu. -Luhlelo luvame kungabi nemaphutsa kantsi futsi umbhalo ucambeke ngelicophelo lelisetulu. -Silulumagama sisecophelweni lelisetulu. -Emaphutsa ambalwa kakhulu.	6–7 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama kuhambelana nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo ngalokwenetisako -Kunemaphutsa latsite eluhlelo -Silulumagama lesenetisako -Emaphutsa akayiphazamisi inshokutsi	4–5 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama akuhambelani kahle nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo. -Kunemaphutsa lamanyenti eluhlelo. -Silulumagama sincane kakhulu. -Inshokutsi iyaphazamiseka.	0–3 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama akuhambelani nakancane nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo. -Kugcwele emaphutsa lamanyenti ladidanako. -Silulumagama asihambisani nakancane nenhloso. -Inshokutsi ihlangahlangene kakhulu.
KWEHLUKA KWEMAMAKI	25–30	19–23	14–17	9–12	0–7

SEBENTISA IRUBHRIKI NJALO NAWUMAKA UBHALOMBIKO LOMFISHA SIGABA C.**IRUBHRIKI YEKUHLOLA ITHEKSTHI YEMBALOMBIKO LOMFISHA WELULWIMI LWEKUCALA LWEKWENGETA [20 EMAMAKI]**

Timphawu	Emalengiso	Licophelo lelisetulu	Lokwenetisako	Lokusilele	Lokungaphumelelisi
LOKUCUKETWE, KUHLELA NESAKHIWO Imphendvulo nemibono Kuhleleka kwemibono, Timphawu/Timiso nesimongcondvo. 12 EMAMAKI	10–12 -Imphendvulo lengemalengiso lababatekako. -Imibono ivutsiwe, inekuhlakanipha, lokukhombisa kucabanga lokujulile. -Lwati lolungemalengiso lwetimpawu teluhlobo lwetheksthi lebhawako. -Umbhalo ucondze ngco. -Lokucuketwe kunemibono lebungbene ngemalengiso. -Yonkhe imininingwane icaciswe ngemalengiso kantsi futsi yesekela sihloko. -Sakhiwo lesifanele lesingemalengiso nalesingenamaphutsa.	8–9 -Imphendvulo lesecophelweni lelisetulu lekhombisa. -Lwati lolusecophelweni lelisetulu lweluhlobo lwetheksthi lebhawako. -Umbhalo ucondze ngco, awutsemeleti . -Lokucuketwe kunemibono lebungbene ngelicophelo lelisetulu. -Imininingwane yetfulwe ngelicophelo lelisetulu kantsi yonkhe yesekela sihloko. -Sakhiwo lesemukelekako lesinemaphutsa langasho lutfo.	6–7 -Imphendvulo leyenetisako, lekhombisa lwati lweluhlobo lwetheksthi lebhawako. -Umbhalo awukacondzi ngco ngalokuphelele, unekutsemeleta lokutsite. -Emaphuzu alokucuketwe abumbene ngalokwenetisako. -Leminye imininingwane iyasesekela sihloko. -Sakhiwo siyenetisa kodwa sinemaphutsa latsite.	4–5 -Imphendvulo lecatfutako lekhombisa lwati loluncane lweluhlobo lwetheksthi lebhawako. -Umbhalo unekutsemeleta lokunyenti. -Kubumbana kwemaphuzu alokucuketwe kuncane kakhulu. -Imbalwa imininingwane leyesekela sihloko. -Imitsetfo netimiso letibalulekile tesakhiwo setheksthi atikalanzelwa ngalokufanele. -Kunyenti lokubalulekile lokusilele.	0–3 -Imphendvulo ayikhombisi nakancane kuba nelwati lwetimpawu teluhlobo lwetheksthi lebhawako. -Inshokutsi iyanhlahlatsa, igcwele kutsemeleta lokunyenti. -Emaphuzu alokucuketwe akakabumbani nakancane. -Imbalwa kakhulu imininingwane leyesekela sihloko. -Imitsetfo netimiso tesakhiwo setheksthi letibalulekile atikalanzelwa nakancane.
LULWIMI, SITAYELA NEKUHLUNGWA KWEMAPHUTSA Umoya, irejista, sitayela, inhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo, Timiso nekusetjentiswa kwelulwimi, Kukhetseka kwemagama, Timphawu tekufundza nekubhala nesipelingi. 8 EMAMAKI	7–8 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama kuhambelana ngemalengiso nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo. -Luhlelo alunamaphutsa kantsi futsi icambeke kahle. -Esikhatsini lesinyenti akunamaphutsa.	5–6 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama kuhambelana nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo ngelicophelo lelisetulu. -Luhlelo luvame kungabi nemaphutsa kantsi futsi umbhalo ucambeke ngelicophelo lelisetulu. -Silulumagama sisecophelweni lelisetulu. -Emaphutsa ambalwa kakhulu.	4 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama kuhambelana nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo ngalokwenetisako -Kunemaphutsa latsite eluhlelo -Silulumagama lesenetisako -Emaphutsa akayiphazamisi inshokutsi	3 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama akuhambelani kahle nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo. -Kunemaphutsa lamanyenti eluhlelo. -Silulumagama sincane kakhulu. -Inshokutsi iyaphazamiseka.	0–2 -Umoya, irejista, sitayela nesilulumagama akuhambelani nakancane nenhloso, tetsamelilwati nesimongcondvo. -Kugcwele emaphutsa lamanyenti ladidanako. -Silulumagama asihambisani nakancane nenhloso. -Inshokutsi ihlangahlangene kakhulu.
KWEHLUKA KWEMAMAKI	17–20	13–15	10–11	7–8	0–5

SAMBA SAKO KONKHE: 100